

BİLİM VE ARAŞTIRMA ETİĞİ

DOÇ. DR. SEHER YALÇIN

Etik Türleri

Etik her alanda çeşitli isimlerle karşımıza çıkabilir, dolayısıyla farklı etik türleri bulunmaktadır (Aydın, 2017):

- Örgütsel etik,
- Yönetmelik etik ve
- Meslek etiği

Etik Türleri: Örgütsel etik

- *Örgütsel etik*: Örgüt kavramı, genel olarak, toplumsal bir gereksinimin karşılanması için belirli hedefler çerçevesinde birden fazla insanın oluşturduğu bir sistem olarak tanımlanabilir (Aydın, 2017, s. 167). Dolayısıyla örgütsel etik de aynı örgüt içindeki kişilerin davranışlarının tutarlı olmasını sağlayacak kurallara, değerlere ve karşılaşılabilecek problemlerin çözümünde izlenecek bir yol göstericiye ihtiyaç vardır. Bunların bütünü örgütsel etiği oluşturur (Koçak, 2019, s.28).

Etik Türleri: Yönetmel etik

- *Yönetmel etik*: yönetim sürecinde, başkalarını yakından ilgilendiren ve etkileyen kararlar almak, karar ve politikaları herkesin yararına olacak şekilde uygulamak, görevleri işgörenlere adil olarak paylaşmak, işgörenleri yansız olarak değerlendirmek gibi konuları kapsar (Aydın, 2017, s.49).

Etik Türleri: Meslek etiği

- *Meslek etiği*: meslek, toplumun gereksinimini karşılayan sistemli bir eğitimle kazanılmış özel bilgi ve becerilerden oluşan maddi kazanç elde etmek için yapılan bir uğraştır (Aydın, 2019, sf. 52-53).
- Mesleklerin toplumca kabul görmüş etik değerleri ve ilkeleri vardır. Mesleki etik, belli bir meslekte hüküm süren doğru ve yanlış davranışları ele alır (Aydın, 2019, sf. 53).

Öğretmenlik meslek etiği ilkeleri:

Aydın (2019) öğretmenlik meslek etiği ilkelerini aşağıdaki başlıklarda ifade etmiştir:

1. Profesyonellik
2. Hizmette sorumluluk
3. Adalet
4. Eşitlik
5. Sağlıklı ve güvenli bir ortamın sağlanması
6. Yolsuzluk yapmamak

Öğretmenlik meslek etiği ilkeleri:

Aydın (2019) öğretmenlik meslek etiği ilkelerini aşağıdaki başlıklarda ifade etmiştir:

7. Dürüstlük-doğruluk ve güven

8. Tarafsızlık, nesnellik

9. Mesleki bağlılık ve sürekli gelişme (mesleki yeniliklere açık olma, izleme)

10. Saygı (insana saygı, farklılıklara saygı)

11. Kaynakların etkili kullanımı (zamanın kullanımı)

12. Kaytarma (öğretmenin derste telefonu ile meşgul olması vb.)

Profesyonellik (Aydın, 2019, s. 95)

- «Yeterlik sahibi bir öğretmen olmak»
- Görevle ilgili bilgi, beceri ve tutumları eksiksiz kazanmış olmak
- Hizmette kaliteyi sağlamak, hizmeti zamanında ve kusursuz sunmak
- Mesleğinin yöntem ve tekniklerini sürekli olarak geliştirmek...

2. Hizmette sorumluluk

- Öğretmenin standart ders programı içinde gerçekleştirdiği etkinlikler «sorumlu olma» kapsamındadır (Aydın, 2019, s. 96).

3. Adalet

Sınıf içindeki öğrenme fırsat ve olanaklarından öğrencilerin adil yararlanmaları sağlanmalı, öğrencilere söz hakkının verilmesinde, sınıf içi etkinliklerde, öğrenciler arası ilişkilerde, öğrencileri değerlendirmede vb. adil olunmalıdır (Aydın, 2019, s.97).

4. Eşitlik

- Yasalar karşısında, siyasal ve toplumsal haklar bakımından yurttaşlar arasında hiçbir ayırım bulunmaması durumudur (Aydın, 2019, s.98).
- Öğretmenlerin başarılı öğrencilerle daha çok ilgilenmesi veya üst sosyo-ekonomik düzeyden mesleklere sahip velilerin öğrencilerine daha yakın ilgi göstermesi öğrenciler arası eşitsizliklere yol açar (Aydın, 2019, s.98).

5. Sağlıklı ve güvenli bir ortamın sağlanması

- Sınıf ortamında düzen, disiplini sağlayarak ğrenci sağlığını ve güvenliğini tehdit edecek her türlü unsurun ortadan kaldırılmasını sağlamaktır (Aydın, 2019, s.100).

• 6. Yolsuzluk yapmamak

- Bir çıkar karşılığında kamu yetkililerinin yasa dışı kullanımı yolsuzluktur. cret karşılığı kendi öğrencisine ders veren öğretmenlerin sınavda sorulacak sorulara ya da konulara vurgu yapması etik dışı bir durumdur.
- Eğitimcinin kendi kitabını öğrencilere satması, öğretmenler gününde pahalı hediyeleri kabul etmek, vb. (Aydın, 2019, s.101)

Etik Dışı Davranışlar, Etik İkilemler ve Etik Karar Verme Süreci

- Eğitim kurumlarında eğitim öğretim görevini üstlenen kişilerin görevlerini yerine getirirken ayrımcılık, hakaret ve küfür, bedensel ve cinsel taciz, kötü alışkanlıklar ve ihmâl gibi bazı etik dışı davranışları söz konusu olabilmektedir (Aydın, 2017).
- Kişileri etik dışı davranışlara iten, kişinin değerleri, öncelikleri, tecrübeleri, kişinin risk değerlendirmesi, kişinin pozisyonu, etkilenen kişiler/paydaşlar, etik eğitimin varlığı, değerleri ve kültürü, yargı süreci, medya, kültür, inanışlar, eğitim gibi birçok faktör olabilir (Koçak, 2019, s.37).

Etik Dışı Davranışlar, Etik İkilemler ve Etik Karar Verme Süreci

- Kurumlarda ve meslek gruplarında çeşitli etik ilkeler tanımlanmış ve çalışanlar bu etik ilkeleri biliyor olmasına karşın bilmeleri bunu uygulayacakları anlamına gelmemektedir. Yani etik ilkelerin var olması ve biliniyor olması daima bu ilkelere uygun davranılacağını göstermez ya da garanti etmez (Koçak, 2019, s.38).

Kaynakça

- Aydın, İ. (2017). *Yönetmel, Mesleki ve Örgütsel Etik* (8.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2019). *Eğitim ve Öğretimde Etik* (10.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Koçak, D. (2019). Etik Kavramı, Etik Kuramları ve Öğretmenlik Meslek Etiği. Ed. K. Yılmaz, ve R. S. Arık, *Bilim ve Araştırma Etiği* içinde (s.14-43), Ankara: Pegem Akademi.